

TALHA ERMİŞ
İnş. Yük. Müh.

Çevre bakanlığı ihtiyacı

ÇEVRE İLE DENGELİ KALKINMA

"Biz kalkınmadan yanayız. Fakat ne biçimde olursa olsun bir kalkınmadan yana değiliz. Memleketin sadece yıllık kalkınma hızını izlemek doğru değildir. Yıllık gelişme hızı tek başına ekonomik olmayabilir. Gelişme demografik, sosyal ve kültürel açıları da katılmak üzere her yönden incelenmek zorundadır. Toplumumuzun geleceği, uygulamamız gereken yaşantı biçimi ile bizim izlediğimiz yaşantı yolu arasında doğruyu bulabilme becerimize bağlı bulunmaktadır."

Yukarıdaki sözler 1973 başlarında Fransa Başbakanı Pierre Messmer tarafından Çevre Bakanlığı'nın kuruluşunun 2 nci yıldönümünde söylenmiştir.

Ankara'da hava kirliliği, Haliç, İzmit ve İzmir körfezlerinde endüstri artıkları, İstanbul'un Marmara kıyılarındaki şehir lüğümları, Kütahya Azot Sanayii tesislerinin Porsuk çayı suyunu içilemeyecek derecede kirlilemesi, Turhal Şeker Fabrikası deşarjının Amasya'da sulanan ürünlerde hastalık yapması, Alpullu Şeker Fabrikası artığının Enez'de balıkları öldürmesi, büyük şehirlerde artan çöp birikimleri, yaygınlaşan gürültüler, buna karşılık dinlenme, sessizlik, estetik, temizlik ve avcılık için azalan yeşil sahalara ve ormanlara memleketimizde de çevre sorunlarının çözümlenmesi konusunda köklü ve çok yönlü tedbirler alma zamanının gelmiş, belki geçmekte olduğunu göstermektedir.

Sanayileşmiş ülkelerin her biri doğanın korunması ve çevre işlerini kendi koşullarına göre uygun buldukları kuruluşlarla yönetmektedir. Bunlar bazılarında bir bakanlık, birçoğunda başbakanlığa veya bakanlığa bağlı bir veya birkaç kuruluş biçiminde düzenlenmişlerdir. Bununla beraber Anayasa düzeni elveriyorsa Çevre Bakanlığı kurulmasının en etkili çözüm olduğu görülmektedir.

SİYASAL VE EKONOMİK REJİMLERLE İLİŞKİSİZ

Çevrenin bozulması olayları ve buna karşılık çevrenin korunması çabaları kapitalist devletlerden komünist memleketlere, demokratik toplumlardan diktatörlük ülkelerine kadar her yerde görülmektedir. Havayı kirlileten fabrika bir yerde özel sektör fabrikası ise başka bir yerde devlet kuruluşudur. Şehrin pis suyunu arıtmadan nehirlerle veya göllere veyahut denizlere akıtanlar halkın sağlığını korumakla görevli olan belediyelerdir. Görüldüğü gibi konu ne siyasal ve ne de ekonomik bir rejim sorunu olmayıp toplumsal niteliktedir.

ÇEVRE AHLÂKI

Çevrenin bozulmasına (Yeşil alanların azaltılması), kirlilemesine (suyu veya havayı) veya rahatsız edilmesine (gürültü) karşı durmak amacıyla herkesin arkasında 24 saat polis bulundurmak mümkün değildir. Çev-

re kişiyi, ailesini, kentleri, ülkeleri ve dünyayı değişik çaplarda kapsayan varlıklar bütünüdür. Herkesin ve her toplumun çevreden yararlanmak hak ve hürriyeti vardır. Çevreyi kullanırken başkalarının çevreyle ilgili hak ve hürriyetlerine saygı gösterilmesi gerekir. Dolayısıyla sorun bireysel olduğu kadar toplumsal ve milletlerarası bulunmakta ve yalnızca görevli kuruluşların değil her kuşaktan herkesin katkısıyla çözüm beklemektedir.

İKİ UÇ - DOĞAYA TAPANLAR VE DOĞAYI SÖMÜRENLER

Bugün birçok ileri memleketlerde dengeli kalkınma işlerinin karşısında iki direnç bulunmaktadır. Bunlardan birisi inatçı doğacılardır ki çevrenin bugünkü gerçeklerinden ve gelecekteki belirsizliklerden korkup doğaya kaplanmakla kendilerini avuturlar veya hippiliğin şüpheli sadeliğine çekilirler. Katı çıkarıcılar ise çok pahalı olur düşüncesiyle çevrenin havasını ve suyunu kirletmeyecek tesisat yapmayı benimsemeyen ve firmasını kapatarak işçilerine yol vermeye kararlı işverenlerdir. İkincilere uyulması halinde kalkınma için nasıl sağlıklı ve rahatsız olacak işek birincilere kapılmamız durumunda doğayı korurken modern yaşantının olanaklarını kaybedeceğiz. O halde çevreyi yeterli ölçüde koruyarak dengeli ilerlemeyi sağlayacak kalkınmanın gerçekleştirilmesi, izlenmesi uygun tek orta yol olmaktadır.

BİLİMSSEL UYGULAMA ZORUNLUĞU

İnsanın yaptıklarının doğa üzerindeki etkileri ve böylece etkilenmiş doğal koşulların insan üzerindeki karşı tepkileri dünya nüfusunun ve kalkınma girişimlerinin sayıca artması ve çeşitlenmesiyle giderek yayılmakta, yoğunlaşmakta ve giriftleşmektedir. Bu duruma paralel olarak ekoloji veya çevre bilimi yaygınlaşmak ve derinleşmek yönündedir. Böylece korumaya ile dengeli kalkınma rotasının saptanması, öncelikle, hergün ilgili bütün alanlarda sürekli araştırmalara dayanan bilimsel çalışmalarını gerektirmektedir.

EĞİTİM

Başlangıçtaki öğretim eksikliği sonraki eğitimi daha güç yapacağından çevre eğitimine de öncelikle girilmesi gerekmektedir.

Çevre eğitiminin amacı yalnızca çocuklar değil, bütün toplum olmalıdır. Çünkü ana ve baba gibi yetişkinlerin aile içindeki davranışları çocukların doğaya karşı saygı eğitiminde temel bir rol oynamaktadır.

Çevre öğretimi yeni bir konu olarak değil, tarih, coğrafya, doğal bilimler ve hatta matematik gibi mevcut bilimler aracılığıyla kırsal ve kentsel çevreleri yeni bir biçimde inceleme gibi düşünülmelidir.

Köklü çevre eğitimi reformları bir taraftan hazırlanırken bir yandan da kamu oyu mümkün olduğu kadar tam ve tarafsız olarak uyandırılmalı, eğiticiler yetiştirilmeli ve genç kuşaklar her yönden çevre sorunları ile ilgilendirilmelidir. Örneğin ilk okullar düzeyinde çocuklara yabancı dil, resim, müzik, dans konuları, gibi doğa olayları gözlem yoluyla açıklanmalıdır. Çocukların merakını ve sanat becerilerini geliştirmek için deniz, doğa, doğal park sınıfları ve ekolojik müzeleri açılmaktadır. Kampüslerin coğrafya ve sosyal bakımlardan ayrırcılığı sakıncalı görüldüğünden okulların bundan böyle kentler içinde ve fakat gençleri doğayı korumaya yöneltecek biçimde yapılmaları ve süslenmeleri uygun bulunmaktadır.

Genç kuşakların eğitiminde çevre biliminin bir meslek değil, öğrencilerin seçecekleri diğer mesleklerin hepsini etkileyen bir konu olarak bilinmesi gerekmektedir.

Kamu oyu kırsal uygarlık ile endüstriyel gelişme ve hızlı kentleşme arasında kararsız bir durumda olup pasif bir kayıtsızlık veya her gelişmeye karşı direnme durumlarında bocalamaktadır. Bu koşullarda eğitici-

lerin işi gençleri çevrenin bozulması konusunda aşırı karamsarlığa düşürmeden çevre sorunlarına yöneltmek olmalıdır. Gelişme ile doğayı koruma arasındaki denge toplumun erginleri tarafından kurulmalı ve sonra gençlere aktarılmalıdır.

ÇEVRE BAKANLIĞININ GÖREVLERİ

Bu görevler başlıca dört bölümde toplanabilir :

1 — Araştırma,

Gerek bugün bilinmeyenlerin ve gerekse gelişen uygarlık ölçüsünde meydana gelebilecek yeni olayların saptanması için araştırmalar çok zorunlu olmaktadır.

2 — Doğa alanlarının ve kentsel ve kırsal çevrelerin korunması ve iyileştirilmesi,

Doğa alanlarının korunması ve iyileştirilmesine avcılık, balıkçılık ve yabani hayvan ve bitkiler de girmektedir. Şehir planlamasında okul ve hastahaneler hava alanı, yol ve endüstri gibi gürültü kaynağı bölgelerden uzakta yerleştirilmektedir. Yapılarda ses geçirmezlik standartları yükseltilmektedir.

3 — Kirlilik ve rahatsızlık etkenlerine karşı savaş, doğal kaynakların iyileştirilmesi,

Endüstri ve kentlerin artık sularının arıtıldıktan sonra akıtılması lâzım gelmektedir. Kirlilik yapan endüstrilerin özel teknik kurallara göre kurulması ve işletilmesi gerekmektedir. Bu yalnız hava ve su kirlenmesi açılarından değil, gürültü ve koku bakımlarından da zorunludur. Birçok işler veya üretimler endüstri olmamakla beraber tehlikeli, sağlıksız (örneğin çöp servisi) ve rahatsız edici olduğundan çevre kontrolü konusu olmaktadır.

4 — Örgütlenme, eğitim, uyarma ve dokümantasyon,

Bireyden milletlerarası alanlara kadar yayılan, çeşitlenen ve giriftleşen çevre konuları için yukarıdaki işler çok önemli olmaktadır.

FİNANSMAN İLKELERİ

Gelişmiş ülkeler çevre kontrolü işlerini sade olduğu kadar akılcı bir temel üzerinden finanse etmektedir. Kirleten kirletme bedelini veya cezasını ödemekte, temizleyen veya arıtana para yardımı yapılmaktadır. Örneğin kirliliğe su akıtan karşılığını ödemekte, su arıtma tesisi yapanlara para verilmektedir. Uçak yolcularından alınan vergiler uçak gürültüsünden rahatsız olan hava alanı dolaylarındaki evlerin ses geçirmezliğine harcanacaktır.

SONUÇ

Fransa Başbakanı George Pompidou'nun dediği gibi "Endüstriyel uygarlık doğa içindeki yerini onu yıkmadan veya bozmadan bulmalıdır."

Çevre sorunlarının sorumluluğu çok düzeylidir. Kişinin, ailenin, halkın, endüstrilerin mahalli idarelerin, devletin, milletlerarası kuruluşların çevre kontrolüne bütün olanaklarıyla katkıda bulunmaları gerekir. Polis tedbirleri gerekmekte ise de herkes çevreye yapabileceği zararların bilinçliliğine erişip davranışlarını kontrol altına almalıdır. Bilim ve ahlak yönlerinden eğitim bu nedenle çok önemli olmaktadır. Doğayı denge durumunda koruyarak kalkınma için en etkili devlet kuruluşu Çevre Bakanlığı biçiminde gözükmektedir.

REFERANSLAR

- 1 — DSİ Gn. Md. dokümanları,
- 2 — France Information 50,
- 3 — Awwa Journal.